

The background of the entire page is a close-up photograph of numerous small, white, five-petaled flowers, likely from a species like Anthriscus, arranged in dense, flat-topped clusters. The flowers are set against a dark, out-of-focus background. Overlaid on this image are several large, bright yellow, organic, wavy-edged shapes that resemble stylized leaves or abstract floral patterns. These shapes are positioned around the text, creating a layered effect.

de hortus

jaarverslag
2024

inhoud

vooraf

- 3 Voorwoord van directie
- 4 2024 in cijfers
- 6 Missie, visie, strategie

plek

- 8 Tuin en collectie
- 9 Logerende planten
en ingepakte woestijn
- 10 De programmering

platform

- 12 Een inspirerende
studiereis

projecten

- 15 Planten in de kunst
- 16 Update Klimatenkas
- 17 De tuin als apotheek

personeel

- 19 Koppelkansen en tegels wippen
- 20 Ontwikkelingen
personeelszaken
- 21 De raad van toezicht

pecunia

- 23 Bezoekers
- 24 Zaalverhuur
- 25 Financiële terugblik
- 26 Vriendenvereniging

Het financiële jaarverslag is te vinden in de bijlage.

Het jaar 2024 was voor de Hortus vooral wisselvallig, op meerdere fronten. Er waren langdurige perioden met veel regen, die hun effect op de bezoekersaantallen niet misten. Daarnaast is er sinds anderhalf jaar een trend gaande dat er wel meer toeristen naar Amsterdam komen, maar er minder toeristen cultuurbezoek plegen. Nu zijn wij op het oog meer natuur dan cultuur, maar als cultureel erfgoed en een geregistreerd museum merkten ook wij dat er minder toeristen komen dan voorheen.

De belangrijkste oorzaak van de terugloop in bezoekers was de sluiting van de Klimatenkas, die eind februari dicht ging. Vervolgens werden de woestijnplanten ingepakt, gingen alle tropische planten uit logeren en begon de verbouwing. Meer bezoekers dan we hadden verwacht sloegen een bezoek aan de Hortus over omdat de kas was gesloten.

Uiteindelijk trokken we in 2024 iets meer dan 180.000 bezoekers, plus ruim 5000 bezoekers voor evenementen van zaalverhuur. Museumnacht sloegen we dit jaar, vanwege de verbouwing, over.

Maar er was natuurlijk ook heel veel positiefs in 2024. De bloeiende tulpen in het voorjaar, de kunst in de zomer, de “tuin als apotheek”-tentoonstelling in de herfst en de opening van de cycadeeën-tentoonstelling in de winter. En natuurlijk de verbouwing van de nieuwe Klimatenkas die voorspoedig verloopt en veel persaandacht genereert. Het staal is hergebruikt en hier en daar versterkt, de dubbele

glasplaten en het ETFE-dak zijn geplaatst en op 1 november was de kas, conform planning, wind- en waterdicht. Daarna zijn de installaties aangelegd en is er een geweldige eyecatcher in de tropische kas gecreëerd. De installatieruimte is een waterval, bekleed met tuintegels die vele Amsterdammers hebben ingeleverd. Ook de voorbereiding van de educatielaag verliep voorspoedig: diverse materialen werden getest en het ontwerp voor de middelen waarmee we straks onze bezoekers het verhaal van klimaat en biodiversiteit gaan vertellen, werd concreet ingevuld.

Intussen is het hele jaar natuurlijk gewerkt aan het belangrijkste in een kas in een botanische tuin: de planten. In de kweekkasten van de Hortus worden vele soorten Kaapse planten opgekweekt, net als een aantal tropische planten. Er werden regelmatige bezoeken gepleegd aan de kas in België, om gelukkig te constateren dat onze tropische collectie er daar blakend bij staat. In november bezochten

we de Kaap in Zuid-Afrika, voor botanische kennis maar ook om nieuwe (dekoloniale) samenwerkingen op te zetten.

Door de dalende bezoekersinkomsten moest de Hortus bezuinigen. We hebben een nieuwe organisatiestructuur geïmplementeerd die goed werkt, en efficiënter is qua personeelsinzet. Gelukkig kregen we daarnaast steun: een extra bijdrage van onze Vriendenvereniging waar we zeer dankbaar voor zijn en 4 legaten. Het is een prachtige gedachte dat iemand na zijn dood de Hortus steunt en zo blijvend bijdraagt aan een bloeiende en groeiende Hortus.

Net zo blij waren we met de steun van fondsen, bedrijven en particulieren voor de Klimatenkas. In 2024 ontvingen we bijdragen van ZABAWAS, East-West Seed, Otolift, Alberta Mennega Stichting, Hugo de Vriesfonds, Brook Foundation, Kingspan, Amsterdam 750 jaar, vele particulieren en konden we een gunstige lening afsluiten bij het Duurzaamheidsfonds van de gemeente Amsterdam.

We zijn er bijna, maar nog niet helemaal. Dus ook in 2025 zullen we nog een aantal fondsenwervende campagnes en evenementen organiseren.

Uiteindelijk eindigden we het jaar met een – verwacht – negatief resultaat. Dit zullen we onttrekken aan een bestemmingsreserve die we eerder hiervoor opbouwden.

We verheugen ons op 2025. In het jaar waarin Amsterdam zijn 750-ste verjaardag viert, openen wij de eerste volledig duurzame kas die het verhaal van klimaat en biodiversiteit vertelt. Op 2 juni gaat de kas open voor bezoekers, met eerst in de zomermaanden het programma ‘Open voor alle Amsterdammers’, en in september de officiële opening. Wij hopen op een zonnig 2025, waarin we veel bezoekers inspireren met en laten leren over planten en biodiversiteit. In onze tuin – en in onze nieuwe Klimatenkas.

Carlien Blok, directeur

de hortus in cijfers

2024

personeel

75	Totaal aantal medewerkers		40,4	Fte met een betaalde baan	
12	Medewerkers verwelkomt				
14	Medewerkers uitgezwaaid				
9	Totaal aantal stagiaires		78	Medewerkers op vrijwillige basis	
4	Stagiaires bij Tuin & collectie				
5	Stagiaires vanuit groen traineeship				

zaalverhuur

5.126	Bezoekers besloten events	
35	Bruiloften in de tuin	

bezoekers

180.503	Totaal aantal bezoekers	
31.072	Waarvan Vrienden	

online community

22.916	Facebook volgers	+0.5 %
48.210	Instagram volgers	+2.5 %
3.563	Linkedin volgers	+10%
2.422	TikTok volgers	0%
18.693	Nieuwsbrief lezers	+4%

de hortus in cijfers

2024

omzet

€ 4.474.890 Totale omzet

€1.484.641 Entree

€608.873 Horeca

€421.904 Winkel

€352.233 Zaalverhuur

€563.807 Subsidie

€535.613 Giften en legaten

€370.506 Vriendenvereniging

€137.313 Overig

educatie

228 Totaal aantal klassen

256 Aantal gegeven rondleidingen

135 Basisschool

54 Voortgezet onderwijs

39 Hoger onderwijs

index seminum

237 Soorten zaden aangeboden

247 Zakjes zaden verstuurd naar

68 In het wild verzameld

169 Uit eigen tuin

ga anders naar buiten

Bij de Hortus vinden we dat mensen goed voor de aarde moeten zorgen. Biodiversiteit en balans in de natuur zijn onmisbaar voor het leven op aarde. De Hortus is als botanische tuin een plek en een platform, toegankelijk voor iedereen die meer wil weten over planten. Ondanks dat je middenin de stad bent, bevind je je meteen in een andere wereld zodra je door de toegangspoort van de Hortus

loopt. De harmonieuze omgeving zet je zintuigen open, de schoonheid van onze tuin zet aan tot bewuste waarneming. Op het moment dat die beleving plaatsvindt, bieden wij kennis: de Hortus geeft betekenis aan wat je ziet. Deze kennis laat je anders naar planten kijken. Geïnspireerd ga je de Hortus weer uit en besef je wat het belang van planten op aarde is - en ga je daar hopelijk naar handelen.

plek en platform

De Hortus is een plek én een platform; voor inspiratie, een plek die je zintuigen prikkelt op het snijpunt van beleving en kennis en waar je het belang van planten voor leven op aarde voelt of beseft.

missie

De Hortus Amsterdam wil mensen van alle leeftijden inspireren door ze de schoonheid en diversiteit van planten te laten zien en zo hun kennis over planten te vergroten. Wij dragen er aan bij dat mensen het belang van planten voor leven op aarde beseffen en daar naar gaan handelen.

visie

De Hortus Botanicus Amsterdam is een botanische tuin waar je anders naar buiten gaat dan je naar binnen kwam. Het eeuwenoude cultureel erfgoed biedt een harmonieuze plek, waar mensen de schoonheid van planten op verschillende manieren ervaren en wij ze laten begrijpen wat ze waarnemen. Met haar rijke historie en veelzijdige collectie vormt de Hortus het ideale platform voor de dialoog over planten en de onmisbare rol die zij op aarde innemen.

strategie

De strategie hebben wij opgehangen aan 5 speerpunten die allen met een p beginnen. In de komende hoofdstukken van dit jaarverslag behandelen we de plek, het platform, personeel & organisatie, pecunia en projecten.

“mensen
moeten
goed voor
de aarde
zorgen”

plek

Werk van Isa van Lier

Het jaar 2024 stond voor Tuin & Collectie natuurlijk in het teken van de Klimatenkas, maar er werd aan nog veel meer projecten gewerkt in het team.

tuin & collectie

Op 1 februari streek de academische werkplaats van de Amsterdamse stadsecologen neer in de Hortus en is onder leiding van de collectiespecialist Klimaat en biodiversiteit aan de slag gegaan met de vraag wat de 'inheemse plant van de toekomst' zou kunnen zijn. Klimaatverandering heeft als gevolg verschuivende grenzen van hitte, droogte en water. Dat betekent ook dat veel inheemse soorten in de toekomst niet kunnen overleven in Nederland. Verdwijnende inheemse plantensoorten laten een gat achter in het ecosysteem. Een belangrijk thema was: kunnen we een soortenrijk en veerkrachtig ecosysteem ondersteunen en wat is daarin de rol van een botanische tuin?

In het voorjaar – op 17 april – werd er een nieuwe boom geplant op de plek van de omgewaaide iep op het voorplein. Het gaat om een *Ulmus villosa*, een zeldzame iepensoort uit de Himalaya. Ook de boomspiegel is opnieuw ingeplant door de gemeente.

De tulpententoonstelling van 2024 werd uitgebreid met een extra ingericht perk vol wilde en gecultiveerde tulpen. De beleving van het veldje, naast de traditionele kuipen, deed het goed bij de bezoekers.

In de nazomermaanden brachten de extra ingeplante dahlia's de kleuren in de tuin.

Op 16 mei werd het Carnivorenvak feestelijk geopend voor de pers. Dit heeft een aantal artikelen opgeleverd, o.a. een stuk in het Parool. De Kaapse Erica-collectie is dankzij een schenking van de Bundesgärten Belvedere in Wenen maar liefst 32 soorten rijker. Van de botanische tuin in Oostenrijk ontvingen we zo'n 90 planten in totaal. De Bundesgärten heeft met haar imposante collectie ook bijgedragen aan de herintroductie in het wild van de beroemde *Erica verticillata* (eerder nog officieel uitgestorven). Deze Erica-soort is bovendien één van de plantenambassadeurs van de nieuwe Klimatenkas.

“tweëndertig nieuwe erica soorten”

In het najaar vond een botanische en dekolonisatie-reis plaats naar de Zuid-Afrikaanse West-Kaap. Van 3 tot 17 november gingen hoofd Tuin & Collectie, de collectiespecialist Kaapse flora en de directeur naar de Kaap. Zij werden daar begeleid door Rupert Koopman, zelfstandig reisleader en ervaren fynbos- en natuurbeschermingsdeskundige (met een groot netwerk in de Kaap) en Bram Buscher, professor politieke ecologie uit Wageningen. Meer daarover op pagina 12.

De studiereis is mede mogelijk gemaakt door het Hugo de Vriesfonds en de Alberta Mennega Stichting.

Ter voorbereiding op de verbouwing van de Klimatenkas moesten de planten voor een jaar lang een veilig onderkomen krijgen. Een groot deel van de subtropische collectie werd geschonken aan collega-botanische tuinen. De Kaapse planten werden deels ondergebracht in onze eigen kweekkassen en de woestijnkas werd in z'n geheel ingepakt om te worden beschermd tijdens de verbouwing.

logerende planten en ingepakte woestijn

En de tropische collectie? Die ging 'uit logeren': de tropische planten werden uit de junglekas gehaald en naar een kas in België gebracht, waar ze worden verzorgd tot ze kunnen terugkeren in de geheel vernieuwde en verduurzaamde Klimatenkas. Met de publiekscampagne 'Help onze planten verhuizen' vroegen we begin 2024 aandacht voor de planten die naar België reisden.

op reis

Het transport van de tropische planten naar België (vlakbij Mechelen) was best spannend, want door de buitentemperatuur kunnen de planten zelfs tijdens de korte afstand van de kas naar de vrachtwagen te koud worden. Daarom werden ze ingewikkeld in schermdoek,

een afdek materiaal dat gebruikt wordt om planten te beschermen. In de vrachtwagens van Dobbe Transport werden de planten en bomen gedurende het gehele transport verwarmd. Ze staan er nu comfortabel bij in een verwarmde kas. Verschillende soorten staan in bloei en met name de bomen groeien hard. De collectie wordt er uitstekend verzorgd tot hun terugkeer in de vernieuwde Klimatenkas.

videocampagne

In januari maakte de campagneworkgroep – in samenwerking met een speciaal daarvoor samengestelde filmcrew – een campagnevideo om de collectieverhuizing op een spraakmakende manier onder de aandacht te brengen.

Filmregisseur Noël Loozen, production designer Hanneke Wind en cinematograaf Diderik Evers hebben met hun crew geweldige beelden geschoten. We zien de tropische planten *on the road* naar hun onderkomen in België.

uitgepakte woestijn

En dan waren er nog de 'achterblijvers': de woestijnkas bleef namelijk gewoon op z'n plek tijdens de renovatie, zij zouden een verhuizing niet overleven. In deze kas werd een stellage geplaatst van steigerpoten en drie lagen beschermende doeken. Zo bleven de planten tijdens de verbouwing goed beschermd tegen de kou. Met groeilampen en klimaatregulering behielden de planten hun comfortabele omstandigheden. En natuurlijk hield de collec-

tiespecialist een oogje in het zeil. In november 2024 werden de doeken (de 'tent') weggehaald en daarna ook de steigerconstructie. De planten staan nu weer in natuurlijk licht en worden op de gebruikelijke wijze verzorgd.

“tropische planten on the road naar België”

Videocampagne collectieverhuizing

Met een dichte Klimatenkas vervulden de buitentuin en de andere kassen natuurlijk een prominentere rol in 2024: naast de gebruikelijke themarondleidingen waren er dit jaar meerdere tentoonstellingen en nieuwe creatieve workshops. Met een curator en een tentoonstellingsmaker werd een mooi jaarprogramma opgezet.

de programmering

Het jaar begon met de eerste bloeiers in de tuin: een speciale Seizoenstour liep langs de bekende stinzenplanten (krokussen, sneeuw-klokjes, kievitsbloemen) en een Tulpentour liep langs de uitgebreide tulpententoonstelling in de Hortus. Curator Jelmer Wijnstroom was in het voorjaar druk met de voorbereidingen van de zomertentoonstelling 'Ruimte maken'. De tentoonstelling - te zien van 14 juni tot 1 september - bestond uit nieuw en bestaand werk van vijf hedendaagse kunstenaars die een sterke verbinding met de natuur laten zien: Hadrien G renton, Saskia Noor van Imhoff, David Jablonowski, Isa van Lier en Suzie van Staaveren. De werken stonden verspreid door de tuin van de Hortus. Bezoekers werden uitgedaagd met andere ogen naar de wereld om hen heen te kijken. Hoe gaan we om met de ruimte om ons heen? Hoe verhouden we ons tot alle levende en stervende dingen die ons omringen?

De tentoonstelling was ook te bezoeken op de donderdag- en zondagavonden, want net als

voorgaande jaren waren er ook nu weer Hortus Zomeravonden: de tuin en kassen waren geopend tot 21:00 uur. Ook vond opnieuw Yoga in de Palmenkas plaats: keer op keer een bewezen succes en ook in de maanden augustus en september waren de meeste yogasessies uitverkocht. Nieuw in de zomerprogrammering waren vogelexcursies - door Vogelen met Mattie. Een leuk nieuw programmaonderdeel op de donderdagavonden en goed bezocht door vogelliefhebbers.

Vanaf oktober tot in december stond in de Palmenkas de tentoonstelling 'De Tuin als Apotheek: de Hortus medicus van de 17e eeuw'. De tentoonstelling werd bedacht en samengesteld door Meta Menkveld. De stad Amsterdam liet in 1638 een tuin aanleggen met geneeskrachtige kruiden: de Hortus medicus. Deze tuin fungeerde destijds letterlijk als apotheek van de stad - planten waren van levensbelang. In de tentoonstelling ontdekten bezoekers welke kruiden voor welke kwalen werden gebruikt en hoe artsen en apothekers

hun praktijken precies uitvoerden. Met een echte apothekerskast en papieren planten gemaakt door Stine Berg Evensen. Wies Teepe (bekend van de eerder gegeven Wildplukcursus) gaf aansluitend op deze tentoonstelling een workshop medicinale en eetbare planten, waarin deelnemers onder andere zelf een tinctuur en zalf maakten.

Ook in het najaar: de workshop zelf papieren planten maken met Stine in het Kaslokaal. Deelnemers maakten het madeliefje en de kievitsbloem van papier: levensecht en bijna niet van de echte soorten te onderscheiden.

In de winter werd meteen na de medicinale plantententoonstelling de tentoonstelling 'Groene overlevers van de oertijd' opgebouwd. De semi-permanente tentoonstelling - eveneens in de Palmenkas - laat de bezoeker kennismaken met de mysterieuze wereld van cycadee n. Deze oerplanten bestaan al meer dan 270 miljoen jaar! Het is moeilijk voor te stellen, maar cycadee n hebben de opkomst  n het uitsterven van de dinosauriërs meegemaakt. De tentoonstelling opende tegelijk met de eerst Hortus by Night avond. Van 19 tot 23 december, 27 tot 30 december en 2 tot 5 januari waren de tuin en kassen elke avond geopend tot 22:00 uur. Met lichtkunstenaar Tim Vermeulen werd een bijzondere route aangelegd door de tuin. Deze 'tijdreis door de tuin' liep langs verschillende (interactieve) lichtinstallaties, soundscapes en een videoprojectie en toonde hoe alles in de natuur met elkaar in verbinding staat.

platform

Grevillea banksii

In november 2024 maakte een team van de Hortus een bijzondere studiereis door de Cape Floristic Region in Zuid-Afrika. Deelnemers waren directeur Carlien Blok, hoofd tuin & collectie Reinout Havinga, collectiespecialist Kaap Iris van Kleinwee en reisleider Rupert Koopman, een ervaren fynbos- en natuurbeschermingsdeskundige. In de tweede week sloot Bram Büscher, professor politieke ecologie uit Wageningen, aan. De reis werd mede mogelijk gemaakt door het Hugo de Vriesfonds en de Alberta Mennega Stichting.

een inspirerende studiereis

doelen van de reis

- 1 Inzicht verkrijgen in de diversiteit van de Kaapse flora en vegetatietypen.
- 2 Een netwerk opbouwen van relevante personen en organisaties.
- 3 Onderzoeken hoe de eeuwenoude relatie tussen de Hortus en de Cape Floristic Region op een dekoloniale manier nieuw leven ingeblazen kan worden.
- 4 Het identificeren van concrete vervolgstappen voor verdere samenwerking.

indrukwekkende natuur en botanische rijkdom

De reis begon met een bezoek aan het Kogelberg-natuurreservaat, waar de deelnemers de cruciale rol van vuur in de vegetatieontwikkeling met eigen ogen konden aanschouwen. Bezoeken aan botanische tuinen, zoals de Harold Porter Botanical Garden en de Karoo National Botanical Garden, gaven waardevolle inzichten in het beheer en behoud van bedreigde plantensoorten. Ook werden bezoeken gebracht aan de Stellenbos University Botanical Garden en Kirstenbosch National Botanical Garden. Het team leerde onder andere over de uitdagingen rond fondsenwerving voor het behoud van plantencollecties en de bestrijding van plantendiefstal, een groeiend probleem in Zuid-Afrika.

samenwerking en duurzame relaties

Een belangrijk thema tijdens de reis was dekolonisatie binnen natuurbeschoud. Ontmoetingen met lokale natuurbeschermers en wetenschappers, zoals Odette Curtis-Scott van het Renosterveld Conservation Project, benadrukten de noodzaak van inclusieve beschermingsstrategieën. Ook bezocht het team het Living Landscapes-project waar wordt samengewerkt met lokale gemeenschappen om natuurbeschoud en sociaal-economische belangen te verenigen. Verschillende deelnemers aan dit project deelden hun verhalen en de uitdagingen die ze tegenkomen.

Voor de Hortus is dit belangrijke input voor de verhalen die wij in Amsterdam vertellen, om zo ook de inzichten met ons publiek te delen en manieren te onderzoeken om bij te dragen aan het natuurbeschoud aldaar.

Op de University of the Western Cape werd besproken hoe oorspronkelijke bewoners vaak worden buitengesloten van natuurgebieden door hekken en regelgeving. Dit benadrukt de historische ongelijkheid in landbeheer en natuurbehoud. Het team van de Hortus gaat samen met Wageningen University & Research verkennen hoe deze verhalen en inzichten kunnen worden geïntegreerd in tentoonstellingen en educatieve programma's.

**“de hortus
wil bijdragen
aan het
natuur-
behoud
in de kaap”**

toekomstige stappen

De reis resulteerde in een reeks concrete actiepunten:

- Onderzoeken hoe de Hortus het verhaal van bedreigde Kaapse vegetatietypen, zoals bijvoorbeeld renosterveld, kan delen met bezoekers en kan bijdragen aan conservatie.
- Verkennen van samenwerkingen met Zuid-Afrikaanse organisaties voor educatie en conservatie.
- Samenwerking versterken met universiteiten en botanische instellingen om kennisuitwisseling te bevorderen.

Tot slot heeft deze studiereis niet alleen geleid tot diepere kennis van de Kaapse flora, maar ook tot waardevolle verbindingen en inzichten over hoe de Hortus een betekenisvolle rol kan spelen in de toekomst van biodiversiteitsbehoud en educatie. Door open te staan voor een breder perspectief en de dialoog aan te gaan over eerlijke uitwisseling.

**“op een
wederkerige
manier
samen-
werken”**

De Hortus wil op een wederkerige manier gaan samenwerken met diverse instanties in de Kaap. Wij willen het verhaal van de bijzondere Kaapse planten gaan vertellen, zo breed mogelijk. Waarom zijn deze planten zo belangrijk en bijzonder? Hoe kijken lokale mensen naar deze planten en de geschiedenis van mens-plant relaties in de Kaap, en wat voor relaties proberen zij nu met planten op te bouwen? Hoe kunnen wij samenwerken met verschillende initiatieven in de Kaap en relevante verhalen delen? Hoe zorgen wij ervoor dat wat wij in Amsterdam gaan doen, positief bijdraagt aan de plek waar deze planten vandaan komen?

projecten

Op 14, 21 en 27 november kwamen drie basisschoolklassen met in totaal 73 leerlingen via het H'ART Museum naar de Hortus. Deze bezoeken waren onderdeel van de eerste pilots van een nieuwe samenwerking in schoolaanbod tussen H'ART en de Hortus.

planten in de kunst

een artistieke samenwerking

Op 14, 21 en 27 november kwamen drie basisschoolklassen met in totaal 73 leerlingen via het H'ART Museum naar de Hortus. Deze bezoeken waren onderdeel van de eerste pilots van een nieuwe samenwerking in schoolaanbod tussen H'ART en de Hortus.

Het H'ART Museum wil tijdens hun tentoonstellingswissels (deze duren zo'n 4 weken) hun kunstlessen aan basisscholen blijven voortzetten. Door het tijdelijk ontbreken van een tentoonstelling, zocht het museum naar een ander onderwerp als basis van de lessen. In gesprek met de Hortus vormde zich het thema 'Vrouwen in de kunst' en met name in de botanische kunst. In plaats van de eigen tentoonstelling van H'ART, biedt de Hortuscollectie een prima alternatief als startpunt voor de leerlingen. Deze pilots werden gegeven door twee kunstdocenten van H'ART. In de ochtend

werden de klassen opgewacht bij de toegangspoort van de Hortus. De leerlingen liepen een uurtje door de tuin en konden gebruik maken van het Kaslokaal. Daar bekeken ze door de docenten meegebrachte platen: hierop afgebeeld stonden tekeningen die voornamelijk door vrouwelijke kunstenaars zijn gemaakt.

Afgebeeld waren onder andere werken van Maria Sybilla Merian maar ook moderne werken zoals van Patricia Kaersenhout. Daarnaast bekeken de kinderen planten en bomen in de Hortus én namen ze wat bladeren mee van de grond, omdat één van de kunstenaressen ook echt blad in haar werk gebruikt. Na afloop van hun Hortusbezoek liepen de kinderen naar de tekenstudio's in het H'ART Museum. Hier gingen zij geïnspireerd aan de slag: ze maakten ieder 6 kunstwerkjes, gebaseerd op de werken die ze zagen in het Kaslokaal van de Hortus.

“tekeningen
die
voornamelijk
door
vrouwelijke
kunstenaars
zijn
gemaakt”

Het resultaat was een bonte verzameling 'kunstboekjes'. Deze pilot is bij beide partijen zeer goed bevallen. Daarom komt er hoogstwaarschijnlijk in 2025 een tweede en derde editie in de periodes april/mei en in september.

De vernieuwde, duurzame Klimatenkas zal aanstaande juni open-
gaan voor publiek, tijdens de viering van 750 jaar Amsterdam.
De kas aan de Nieuwe Herengracht, sinds 1993 een publiekstrekker,
heeft dan een indrukwekkende transformatie ondergaan. Dan zal
het de eerste duurzame, gasloze publiekskas van Nederland zijn.
Hier kunnen bezoekers zich onderdompelen in het verhaal van
biodiversiteit en de onlosmakelijke verbinding met het klimaat.

een duurzame onderneming

missie

Hoewel de kas in een nieuw jasje wordt gesto-
ken, blijft de missie van de Hortus ongewij-
zigd: mensen van jong tot oud inspireren door
hen de pracht en diversiteit van de planten-
wereld te laten ontdekken. De verbouwing van
de Klimatenkas sluit naadloos aan op deze
missie. Met de vernieuwde kas kan de Hortus
de bezoekers niet alleen laten zien, maar ook
laten voelen en ruiken hoe belangrijk biodi-
versiteit is. De natuur heeft onze zorg nodig,
en de kas helpt bezoekers een handje bij het
inzien waarom.

duurzaam,

duurzaam, duurzaam

Bij de verbouwing staat duurzaamheid voor-
op. De Hortus voelt zich verantwoordelijk om
materialen, energie en grondstoffen zo efficiënt
mogelijk te gebruiken. Het resultaat? Een kas
die het toonbeeld is van duurzaam bouwen.
Dankzij de samenwerking met architecten-
bureau ZJA en diverse bouwpartners, is de
kas voorzien van slimme, milieuvriendelijke
technologie. Zo isoleren de HR++-glazen
wanden optimaal en wordt het dak bedekt
met ETFE-folie, een materiaal dat maximaal
isoleert (en ook nog eens UV-licht doorlaat).
Het ingenieuze watersysteem vangt regenwater
op en gebruikt dit voor irrigatie. Daarnaast
krijgt de kas een geavanceerd klimaatsys-
teem, gehuisvest in een waterval die bijdraagt

aan het vochtige klimaat in de tropische kas.
En het mooiste? Alles draait volledig zonder
gas, gekoppeld aan het warmte-koudesysteem
van het nabijgelegen H'ART-museum. Of het
nu vriest of een zinderende zomerdag is, de
kas is altijd perfect op temperatuur.

een dak van luchtkussentjes

Het nieuwe dak van de kas is gemaakt
van isolerende luchtkussens van ETFE-folie
(ethyleen-tetrafluorethyleen-copolymeer). Een
soort bubbeltjesplastic dat uit meerdere lagen
folie bestaat waar lucht tussen zit, waardoor
veel minder warmte nodig is om de kas op
temperatuur te houden. Daarnaast laten deze
luchtkussens meer licht door dan traditionele
folies of glas, wat perfect is voor de planten die
het zonlicht zo hard nodig hebben.

een amsterdamse waterval

Midden in de kas verrijst een zes meter hoge
waterval, gebouwd van gerecyclede Amster-
damse stoeptegels. Het water stroomt in cas-
cades naar beneden en vormt daarmee niet
alleen een indrukwekkende blikvanger, maar
ook het technische hart van de kas. Achter de
waterval gaat een ingenieus systeem schuil:
hier bevinden zich de schakelkasten voor ver-
lichting en installaties, de klimaatregeling, en
de koppeling met het warmte-koudesysteem
van H'ART. Het water uit de waterval wordt
bovendien gebruikt voor irrigatie en koeling,
en alles werkt automatisch dankzij slimme
kranen en pomptechniek. Het publiek merkt
niets van deze duurzame innovatie, maar kan
simpelweg genieten van een kijkje in de fasci-
nerende wereld van planten.

Vanaf april 2025 zullen de eerste planten
worden terugverhuisd en ingeplant in de
nieuwe Klimatenkas. We kunnen niet wachten
het publiek te verwelkomen!

Van 5 oktober tot en met 15 december was in de Palmenkas een bijzondere tentoonstelling te zien over medicinale planten en de geschiedenis van de Hortus: de Hortus medicus van de 17e eeuw. Bezoekers konden meer leren over het belang van de botanische tuin – want destijds fungeerde de Hortus letterlijk als apotheek van de stad.

de tuin als apotheek

medicinale plantententoonstelling in de palmenkas

In de tentoonstelling is uitgegaan van de ideeën van Nicolaes Tulp: een beroemde arts uit de 17e eeuw en destijds één van de burgemeesters van Amsterdam. Hij was aanhanger van de humoraalpathologie van Hippocrates. Deze theorie baseert zich op lichaamssappen gekoppeld aan 4 organen: milt, hart, hersenen en lever. Deze organen werden voor de tentoonstelling gekoppeld aan 4 farmaceutische planten. In de keuze is geprobeerd steeds een ander onderdeel van de plant te belichten dat medicinaal werd gebruikt.

Van absintalsem was dat het blad en de bloeiende toppen, dat werd gebruikt voor aandoeeningen aan de milt, van vingerhoedskruid werd het blad gebruikt voor hartkwalen, van

valeriaan de wortels voor de hersenen en tot slot het zaad van de mariadistel voor leverziekten. Bezoekers konden uit een houten paneel in de vorm van het menselijk lichaam een kaartje trekken van een Amsterdammer uit 1638 met lichamelijke klachten. Met het stempelkaartje kon de bezoeker op zoek gaan naar een plant die een rol speelt in de behandeling. Bij de 4 uitgelichte plantenpanelen was het antwoord te achterhalen (welk plantengeneesmiddel hoort bij welke kwaal?). Zo konden de kaartjes worden bestempeld: een interactief element, ook leuk voor kinderen.

Eén van de pronkstukken van de tentoonstelling was de nagebouwde apothekerskast, gevuld met geleende, oude apothekersbeno-

digdheden van Frans Sitsen (zelf oud-apotheker en voormalig voorzitter van het bestuur van onze Vriendenvereniging). De bezoeker kon hier ontdekken hoe medicijnen werden bereid (welke gereedschappen horen bij het maken van een tinctuur, bijvoorbeeld) en konden zelf ruiken en voelen aan gedroogde planten zoals pepermunt, venkelzaad, etc.

Tot slot kon de bezoeker zich vergapen aan prachtige papieren bloemen gemaakt door kunstenaar Stine Berg Evensen. Onder grote stolpen waren het vingerhoedskruid, valeriaan, absintalsem en de mariadistel te bewonderen – natuurgetrouw tot in de kleinste details.

Voor kinderen was er aansluitend op deze tentoonstelling een spannende speurtocht: 'Dokter Tulp en het magische medicijn'.

Deze tentoonstelling werd bedacht en samengesteld door Meta Menkveld. Productie is gedaan door Atelier van Zijderveld. De papieren bloemen zijn gemaakt door Stine Berg Evensen. Het gedroogde plantenmateriaal is afkomstig uit het herbarium van de Hortus en verzameld door tuinspecialist Andrew Burgess. De tentoonstellingsteksten zijn geschreven door Meta Menkveld, Willeke te Flierhaar, Barbara van Amelsfort en Andrew Burgess.

personeel

Kleine kaardebol

koppelkansen en tegels wippen

een interview met pieter van dijk, de procesmanager van de klimatenkas

Nee, een expert op het gebied van bouwen kan hij zichzelf niet noemen. De enige ervaring die Pieter van Dijk op dat gebied heeft, is de verbouwing van zijn eigen appartement. Hoe dat ging? Laten we het erop houden dat het uiteindelijk heel mooi is geworden.

Maar toch: sinds januari 2024 is Van Dijk direct betrokken bij een mega-verbouwing, namelijk die van de Klimatenkas. “Ik ben niet de projectmanager van de bouw, hoor,” zegt hij snel, “ik sta aan de andere kant van het hek. Maar in mijn rol als procesmanager ben ik wel steeds bezig met wat er daar gebeurt.”

Dat zit zo: Van Dijk is aangesteld als schakel tussen de tuin en de verbouwing en zorgt er constant voor dat alle afdelingen van de Hortus op de hoogte zijn van de vorderingen. Een ‘verandertraject begeleiden’ wordt dat genoemd en het komt vooral neer op heel veel praten. “Het is absoluut een mensenbaan.” Van Dijk is constant aan het heen-en-weren, mensen met elkaar in contact aan het brengen en aan het kletsen. “Regelmatig loop ik langs iedereen een rondje om te vragen hoe het gaat, of er nog iets nodig is en om de planningen af te stemmen. Op die manier kunnen de horeca, het evenemententeam, het tuinteam, communicatie en de mensen op de bouwplaats op elkaar inspelen. Soms omdat het moet, maar ook omdat het regelmatig hele leuke dingen oplevert.”

Neem de samenwerking met Amsterdam Weerproof, een organisatie die de stad klimaatbestendig wil maken. Een onderdeel van die ambitie is tegelwippen, waarbij mensen worden aangemoedigd om stoeptegels te vervangen door groen. Voor het ontwerp van de nieuwe waterval in de Klimatenkas waren duizenden Amsterdamse stoeptegels nodig. $1 + 1 = 2$: mensen konden bij de Hortus een tegel inruilen voor een plantje.

Van Dijk: “Mijn rol is dan om vanaf het begin mee te denken, leuke koppelkansen te zoeken, contacten te leggen en met veel enthousiasme collega’s te betrekken. Andere voorbeelden zijn de rondleidingen die we geven voor donateurs en hoe we vóór de officiële opening al Amsterdammers uit alle stadsdelen de Klimatenkas gaan laten zien.”

“het is
absoluut
een
mensen-
baan”

Als bioloog is hij enthousiast over de Klimatenkas en het verhaal dat er wordt verteld. “Biodiversiteit en klimaatverandering: dat zijn geen makkelijke onderwerpen. Als het ons lukt om dat verhaal te vertellen door mensen de natuur te laten ervaren, dan is dat heel tof.” Nu is dat nog moeilijk voor te stellen. Terwijl Van Dijk vertelt, wordt er nog druk gebouwd achter de hekken. Eind maart stond het personeel er nog te dansen in de kas, toen deze net leeg was gehaald op een personeelsfeest met silent disco. “Ik was hier toen net begonnen en besepte meteen: wát een plek om te werken. *Supernice*.”

In 2024 is het Personeelshandboek geschreven en voltooid. Hierin zijn alle afspraken over werken bij de Hortus, zoals bijvoorbeeld arbeidsvoorwaarden, in één document bij elkaar gebracht.

ontwikkelingen personeelszaken

In lijn hiermee zijn de arbeidsovereenkomsten vernieuwd. Deze zijn nu allemaal direct gelinkt aan de nieuwe arbeidsvoorwaarden die het afgelopen jaar zijn vastgesteld in samenspraak met de PVT.

Tevens is er een slag gemaakt met de verdere digitalisering van het HR-proces. Zo is het complete papieren personeelsarchief digitaal ingelezen in het HR-systeem. Naast het feit dat leidinggevenden en medewerkers nu op een plaats al hun relevante documenten kunnen inzien, is er ook qua duurzaamheid een slag gemaakt, doordat voortaan veel minder papier zal worden gebruikt.

Eind 2024 hebben wij het arbeidsvoorwaardenpakket uitgebreid met een nieuwe loot aan de tak. In het kader van een flexibilisering van de uitruilmogelijkheden tussen tijd en geld, wordt vanaf 2025 de mogelijkheid geboden om maximaal 3 weken verlof bij te kopen, zonder dat dit consequenties heeft voor je overige arbeidsvoorwaarden.

Begin 2024 heeft mede naar aanleiding van een aantal ontstane vacatures een heroverweging plaatsgevonden over de organisatorische opbouw van de Hortus.

De belangrijkste doorgevoerde wijzigingen:

- Samenvoeging van operationele (commerciële) klantteams in 1 nieuwe afdeling: Horeca, Zaalverhuur, Publieksservice & Winkel;
- Facilitaire dienst is rechtstreeks onder directeur geplaatst en neemt deel aan (bedrijfsvoerings) MT;
- MT structuur is aangepast, waarbij gewerkt wordt met 2 basis MT's. Een commercieel MT en 1 bedrijfsvoerings MT, aangevuld met 1 maal per kwartaal een Beleids MT.

In het voorjaar van 2025 zal een evaluatie plaatsvinden van deze organisatieaanpassing, waarbij zal worden gekeken of de beoogde doelen zijn behaald.

beleidsontwikkeling

Vanuit het in 2023 gehouden Medewerkersonderzoek werd duidelijk dat er een basis miste aan overkoepelend beleid. Organisatiebreed heeft dat geleid tot de ontwikkeling van een flink aantal beleidsnotities in 2024.

Vanuit HR zijn tot nu toe de volgende beleidsnotities opgesteld: Strategisch HR beleid, Personeelshandboek, Introductie/onboarding, HR gesprekscyclus.

nieuwe vertrouwenspersonen

Met het vertrek van zowel de interne- als de externe vertrouwenspersoon was er sprake van 2 vacatures voor deze functies.

Deze vacatures hebben wij inmiddels met 2 uitstekende kandidaten weten in te vullen, te weten: Charlotte Haak als interne vertrouwenspersoon en Mariëlle Veerman als externe vertrouwenspersoon

pvt

In 2024 zijn er 5 PVT-directie overleggen geweest. De belangrijkste punten waar de PVT zich mee bezig heeft gehouden waren de harmonisatie van arbeidsvoorwaarden, de rol en plek van de vertrouwenspersoon en adviesvragen voor de organisatie.

Het jaar 2024 was een bijzonder jaar omdat de Drieklimatenkas verbouwd wordt tot zijn nieuwe, duurzame opvolger, de Klimatenkas. Dankzij de betrokkenheid van vele professionals in samenwerking met de Hortusorganisatie verloopt dit project conform planning en budget. Tegelijkertijd is er met veel creativiteit en enthousiasme gewerkt aan een aantrekkelijke programmering en een goede ontvangst van de bezoekers die ondanks de sluiting van de Klimatenkas in iets minder grote getalen, maar toch bleven komen.

de raad van toezicht

De raad van toezicht heeft dit hele proces natuurlijk op de voet gevolgd en is ervan overtuigd dat er dit jaar een prachtige basis is gelegd voor een duurzame en succesvolle Hortus. De komende jaren zullen weer veel bezoekers kunnen genieten van de prachtige tuin, de vernieuwde Klimatenkas en hopelijk geïnspireerd naar buiten lopen om ook zelf een duurzame bijdrage te leveren.

Naast haar andere werkzaamheden heeft de rvt tijdens een brainstormsessie ook meegedacht over de meerjarenstrategie 2026-2030. Deze strategie zal halverwege 2025 gepresenteerd worden.

De Stichting Hortus Botanicus Amsterdam kent een raad van toezichtmodel met een éénhoofdige bestuurder (directeur). De directeur/bestuurder is eindverantwoordelijk en wordt gecontroleerd en geadviseerd door de raad van toezicht.

De raad van toezicht kwam in 2024 vijfmaal plenair bijeen. Daarnaast hebben de individuele leden op meerdere momenten de directeur/ bestuurder met raad en daad bijgestaan. De raad van toezicht bestaat uit 7 leden. Op 1 maart 2024 trad Saskia Egas Reparaz (CEO bij HEMA) af. Zij werd na vacantstelling en daaropvolgende sollicitatieprocedure op 19 juni opgevolgd door Arun Swami Persaud – ondernemer en zelfstandig adviseur met focus op innovatie en transformatie.

De andere leden van de raad van toezicht zijn voorzitter Roxane van Acker (directeur Bibliotheek Zuid Kennemerland), prof. dr. Eric Schranz (hoogleraar Biosystematiek aan de WUR), Milou Halbesma (directeur Museum Het Rembrandthuis), Jeroen Davidson (voorzitter raad van bestuur van EY Nederland tot 1 juli 2024), Laura Vissenberg (campagneleider GroenLinks/PvdA) en Wiegert Dulfer (senioradviseur bij Rijkswaterstaat). Aangezien Wiegert Dulfer in de rvt zit als afgevaardigde van het Vriendenbestuur, en hij als voorzitter van de Vriendenvereniging in februari 2025 zal aftreden vanwege het bereiken van zijn termijn van 3 x 3 jaar, zal hij dan ook aftreden uit de raad van toezicht.

Jeroen Davidson heeft binnen de raad van toezicht van de Hortus het aandachtsgebied financiën onder zijn beheer en in die hoedanigheid in 2024 een aantal keren overlegd met de directeur en hoofd financiën/controller van de Hortus.

De raad van toezicht houdt integraal toezicht op het beleid van de bestuurder en de algemene gang van zaken bij de Hortus. Daarnaast heeft de raad een rol als adviseur, klankbord en sparringpartner voor de directie en het managementteam van de Hortus.

Overzicht raad van toezicht en directeur/bestuurder	Datum van aantreden	Datum van aftreden
Eric Schranz	23-5-2018	uiterlijk 23-5-2026
Saskia Egas Reparaz	1-1-2020	per 1-3-2024
Jeroen Davidson	1-1-2021	uiterlijk 1-1-2029
Milou Halbesma	1-12-2021	uiterlijk 1-12-2029
Roxane van Acker	1-1-2022	uiterlijk 1-1-2030
Laura Vissenberg	1-9-2022	uiterlijk 1-9-2030
Wiegert Dulfer	28-6-2023	26-2-2025
Arun Swami Persaud	19-6-2024	uiterlijk 19-6-2032

Een lid van de raad van toezicht is benoemd voor een periode – welke maximaal vier jaar kan zijn – als vastgesteld bij zijn benoeming en is slechts één keer herbenoembaar.

pecunia

Erica herbacea | Voorjaarsheide

In 2024 stonden we voor een extra uitdaging nu de Klimatenkas voor het overgrote deel van het jaar gesloten was. De kas is een belangrijk onderdeel van het tuinbezoek. Met 180.503 bezoekers ligt het eindaantal dan ook veel lager dan de voorgaande jaren.

bezoekers

We waren er op voorbereid dat we minder bezoekers zouden krijgen. De kas is, zeker in de koudere maanden, erg geliefd bij bezoekers. Een warme wandeling door de tropen of een avontuurlijke tocht op boomtoppenhoogte geeft extra beleving bij een bezoek aan de Hortus. De groene jungle en de esthetische woestijnkas zijn populaire decors voor fotografie.

extra programma

In de voorbereiding van zo'n jaar houd je hier rekening mee. Financieel moet je hoe dan ook uitgaan van minder entreeomzet. Om toch bezoekers te trekken en om de aanwezige bezoekers een goede ervaring te bieden, werd er voor 2024 een apart programma ontwikkeld. In de buitentuin werd extra ingezet op meer kleur door een uitgebreider tulpenveld in het voorjaar en bloeiende dahlia's in de zomer. Ook was er een kunsttentoonstelling in de zomer en twee verdiepende thematische tentoonstellingen in het najaar. De 'tuin als apotheek' vertelde het verhaal van de oorsprong van de Hortus en Overlevers van de oertijd wijdde uit over een bijzondere plantengroep, de cycadeëen.

toeristen en het weer

Waar we geen rekening mee hadden gehouden is het onvoorspelbare weer. Het jaar 2024 brak zowel warmterecords als regenrecords (verslag KNMI 2024). Het voorjaar (de kas was net dicht) bracht de meest sombere maart en vooral een verregend april en mei. Volgens het KNMI was de lente van 2024 de natste sinds 1906. Ook in de zomer viel meer regen dan normaal en daarbij kwam de warmte pas laat op gang. Dit heeft op een instelling waar 'buiten zijn' een belangrijk onderdeel is, een enorme impact.

Een andere factor die we niet konden voorspellen was de toestroom van toeristen. Het internationaal toerisme in Nederland nam namelijk af in 2024 (onderzoek NBTC-okt 2024). In 2023 zag Amsterdam al een verschuiving in toerisme naar minder cultuurbezoek (musea & attracties). Dit blijkt ook in 2024 het geval: er werden 7% minder museumtickets verkocht, terwijl hotelovernachtingen stegen.

trouwe bezoekers

Met name deze laatste twee factoren zorgden ervoor dat we in het voorjaar onze prognose moesten bijstellen. Het eindresultaat is dat we 25% minder bezoekers hadden dan 2023. Dat zijn zo'n 60.000 bezoekers minder.

Als zelfstandige instelling zijn we juist heel afhankelijk van deze inkomstenbron. Wij zijn dan ook heel blij met de 180.000 bezoekers die wel zijn gekomen en die naast onze tuin, onze Oranjerie en winkel bezochten. Onze winkel pakte uit met twee seizoensmarkten voor de deur, waar gelukkig ook veel buurtbewoners op af kwamen (als het weer mee zat tenminste).

En we waren heel blij met onze Vrienden die bleven komen in 2024. Daar was minder verschil met voorgaande jaren te zien. Opvallend was ook het groeiende aantal studenten dat in 2024 op bezoek kwam. Dit jongere publiek is uiteindelijk onze bezoeker van de toekomst.

De bezoekers die online een kaartje kochten, besloten ook vaak om een kleine donatie te geven (dat kon al vanaf 2,50). Een extra steuntje dat voor ons zoveel meer betekende dan het bedrag. Wij kijken dan ook met goede moed naar het jaar 2025. Het jaar waarin de kas weer opengaat en waarin we weer helemaal de Hortus kunnen zijn.

Ondanks de verbouwing van de Klimatenkas en daarmee dus ook een verkleind terras, gingen de bruiloften en evenementen gewoon door bij de Hortus. Esthetisch gezien was dit niet altijd ideaal, maar dankzij onder andere het botanische bouwhek kon er alsnog een mooie setting van worden gemaakt.

zaalverhuur

Botanische bouwhek setting

Het was helaas wel een erg natte en windrige zomer, wat natuurlijk invloed had op de beleving. Hierdoor waren enkele bruiloften en evenementen genoodzaakt om binnen te borrelen en/of te dineren, in plaats van buiten in de tuin.

huwelijken

Dit jaar werd er meer getrouwd dan het jaar ervoor. De verdeling Nederlandse versus buitenlandse stellen was bijna 50/50: 18 Nederlandse stellen en 17 stellen die het buitenland wonen maar voor de Hortus kozen, trouwden in 2024 in de Hortus.

vergaderingen

Afgelopen jaar mochten wij onze vaste gasten Gemeente Amsterdam en UvA weer dankbaar ontvangen in de Laranjazaal. Sommige groepen ervaarden enige geluidsoverlast door de verbouwing van de Klimatenkas, maar dit kwam gelukkig weinig voor (minder dan 5% klaagde hierover). Er zijn daarnaast wat minder rondleidingen bijgeboekt i.v.m. de verbouwing.

fotoshoots

Opvallend genoeg waren er in 2024 evenveel fotoshoots als in voorgaande jaren, ondanks het ontbreken van het tropische decor of de populaire rode wand in de woestijnkas. Maar gelukkig is onze tuin natuurlijk onverminderd een prachtig decor. In het hele jaar vonden er 3 commerciële shoots plaats. Trouwshoots waren er wel minder door de dichte kas. Zo blijkt dat de Klimatenkas toch wel het meest populaire decor voor bruidsparen is.

diners

Er waren veel terugkerende bedrijven die genoten van een diner in de Hortus. Ook nieuwe (groene) bedrijven wisten de Hortus te vinden. In de rest van het jaar waren er verschillende andere feestelijke privé diners voor uiteenlopende gelegenheden (verjaardagen, oraties, jubilea).

Ruim 180.000 bezoekers kwamen er in 2024 naar de Hortus. Dat is 21% minder dan was begroot en 25% minder dan in 2023. Vanwege de sluiting van de Klimatenkas, vanaf maart 2024, hadden we minder bezoekers begroot. De daling was echter groter dan verwacht.

financiële terugblik

Het lagere aantal bezoekers heeft geleid tot fors lagere publieksinkomsten (entree, horeca en winkel). Ook hebben we naar verhouding minder voltarief tickets verkocht en meer reductietickets. Ook daardoor was de omzet lager dan begroot.

Vanwege de veel lagere omzet heeft de Vriendenvereniging besloten om ons, eenmalig, te ondersteunen met een extra bedrag van €150.000,-. Dat was een fijne steun in de rug. Verder hebben we minder subsidies & fondsen in 2024 kunnen werven dan we hadden begroot. Een aantal wel geworven subsidies en fondsbijdragen zijn voor latere jaren. We zijn blij met de toegekende bijdrage van het Mondriaan Fonds voor de kunsttentoonstelling in de tuin, de bijdrage van Amsterdam 750 jaar voor het programma Open voor alle Amsterdammers in zomer 2025, en de bijdrage van het Hugo de Vriesfonds aan het nieuwe

Hugo de Vriesperk, dat in 2025 zal worden geopend. Daarnaast ontvingen we een bijdrage van DUMAVA voor de verduurzaming van de Oranjerie die op stapel staat.

De overige inkomsten waren veel hoger dan we hadden begroot. Dit komt voornamelijk door vier legaten, waarvan twee grote, die we in 2024 hebben ontvangen. We zijn de gulle gevers die ons in hun testament hadden opgenomen, zeer dankbaar.

De bedrijfskosten waren lager dan begroot. Vanwege de tegenvallende omzet, hebben we begin 2024 besparingen binnen de personeelskosten doorgevoerd. Ook de huisvestingskosten waren lager dan begroot. Dat kwam doordat we minder kosten hadden voor de renovatie van de Klimatenkas omdat er in eerdere jaren meer kosten waren gemaakt. Verder waren we minder geld kwijt aan de voorziening voor groot onderhoud.

De kosten zijn veel meer gedaald dan de opbrengsten, waardoor het negatieve resultaat van 2024 van ongeveer €77.000,- toch €222.000,- beter was dan het begrote resultaat.

In 2024 hebben we €143.000,- extra kosten gemaakt voor het opvangen van de lagere omzet vanwege de sluiting van de kas. Deze extra uitgaven onttrekken we aan de bestemmingsreserve die daarvoor was bedoeld. Het overige positieve saldo voegen we toe aan de algemene reserve.

	Realisatie 2024	Begroting 2024	Realisatie 2023
Aantal bezoekers	180.503	228.820	239.398
Opbrengsten	€	€	€
Publieksinkomsten	2.362.237	3.071.398	2.982.378
Exploitatiebijdragen Vrienden	370.506	223.303	181.325
Subsidies & fondsen	563.807	639.844	535.462
Overige inkomsten	672.926	173.298	192.344
Totaal*	3.969.476	4.107.843	3.891.509
Bedrijfskosten	€	€	€
Personeelskosten	2.866.055	2.970.765	2.815.538
Huisvestingskosten	517.190	741.815	644.359
Afschrijvingen	136.449	128.957	106.942
Overige bedrijfskosten	526.332	565.311	528.404
Totaal	4.046.026	4.406.848	4.095.243
Bedrijfsresultaat	€	€	€
	-76.550	-299.005	-203.734

* Opbrengsten minus inkoopwaarde

De Vriendenvereniging is in 2024 als altijd weer actief betrokken geweest bij de Stichting Hortus Botanicus Amsterdam. De aanvang en voortgang van de renovatie van de Klimatenkas was niet alleen duidelijk zichtbaar door de werkzaamheden in en direct rond de kas, maar ook merkbaar: de Hortus trok minder bezoekers dan voorgaande jaren.

vrienden vereniging

De directie heeft een beroep gedaan op de Vereniging voor een extra bijdrage t.b.v. de exploitatie. Conform onze doelstelling: het bevorderen van de instandhouding en de ontwikkeling van de Hortus, heeft het bestuur besloten aan dit verzoek te voldoen.

Het ledenbestand is opgeschoond. Het aantal vrienden bedraagt ultimo 2024 ruim 9000.

Er is een vernieuwde overeenkomst over de financiële bijdragen en geleverde diensten tussen de Vereniging en de Stichting 2024 t/m 2028 afgesloten.

Ook over de processen tussen het Vriendenbestuur en de medewerkers van de Hortus zijn nieuwe afspraken gemaakt m.b.t. de communicatie met de Vrienden over vriendendagen, reizen en de ALV. Deze blijken goed te werken.

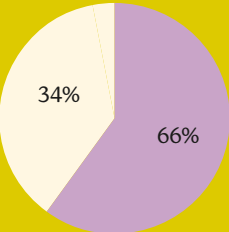
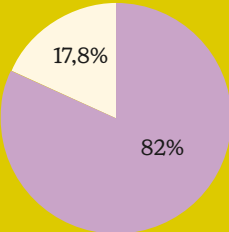
Het bestuur bestaat statutair uit tenminste 7 personen. Marco van de Koppel, vice- voorzitter, trad in het voorjaar af. Begin 2025 treden ook Wiegert Dulfer, voorzitter en Daan van den Briel, secretaris af. Derhalve is halverwege het verslagjaar een zoektocht begonnen naar nieuwe bestuursleden. Deze zullen op de ALV in februari 2025 worden benoemd.

Het bestuur heeft contact gehad met het bestuur van de Hortus Botanicus Leiden en van de Botanische Tuin Zuidas in Amsterdam. Deze uitwisselingen gaven goede informatie op over ieders werkwijze in en problematiek rond de handhaving van de tuin.

Het bestuur vergaderde 5 keer. De directeur, of een vertegenwoordiger namens haar, woonde een deel van deze vergaderingen bij. De ALV vond plaats op 24 april 2024.

voor de leden zijn in 2024
de volgende activiteiten georganiseerd:

17 feb.	Wilke orchideeën op Saba Door: Michiel Boeken
15 mrt.	Plantengeografie in de Noordelijke Anders Door: Harry Hooghiemstra
24 apr.	Flora Batava (aansluitend aan de ALV): Door: Norbert Peeters
Enkele rondleidingen door de Klimatenkas Begeleid door bestuursleden	
De in mei geplande 3 daagse excursie naar de Hortus in Lyon trok helaas te weinig deelnemers en werd afgelast.	
Door omstandigheden kon de lezing Mossen door Floris van Rhijn op 15 nov. niet doorgaan.	

Amsterdam
Overig

Vrouw
Man

